

Волошина С.В.

студентка;

Бойко Ю.П.

*доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри,*

Хмельницький національний університет

СИНТАКСИЧНЕ ПОЛЕ СКЛАДНОПІДРЯДНОГО РЕЧЕННЯ ТА ЯВИЩЕ СИНКРЕТИЗМУ

Складне речення – це структурна і семантична єдність двох або більше синтаксичних конструкцій, кожна зі своїм власним предикативним центром, яка формується завдяки синтаксичному зв'язку [2, с. 232]. Головною структурною ознакою СР є наявність у ньому, як мінімум, двох предикативних одиниць з власними предикативними центрами. Таким чином, СР реалізується у двох корелятивних категоріях: складнопідрядному реченні (далі – СПР), або гіпотаксисі, й складносурядному (далі – ССР), або паратаксисі.

За історію вивчення складнопідрядного речення основна увага приділялася розробці класифікації підрядних речень, що пов'язано насамперед з власне поняттям підрядного речення як структурної частини складнопідрядного речення.

У граматичних студіях проблематика складнопідрядного речення найбільш вагомо представлена в дослідженнях І.Р. Вихованця, А.П. Загнітка, К.Г. Городенської, М.В. Мірченка, Р.О. Христіанінової, Н.Л. Гуйванюк, К.Ф. Шульжука, М.С. Поспелова, І.П. Распопова, М.Я. Блоха, Б.С. Хаймовича, Б.І. Роговської, Р. Квірка, С. Грінбаума та ін.

Актуальність дослідження зумовлена недостатньою вивченістю питання про синтаксичні поля, а також відсутністю робіт, присвячених аналізу синтаксичного поля складнопідрядного речення в аспекті перекладу та явища синкретизму.

Об'єктом є складнопідрядні конструкції, що функціонують в художніх творах.

Предметом дослідження є синтаксичне поле СПР сучасної англійської та української мов, що розглядається в аспекті перекладу.

Метою даного дослідження є розгляд синтаксичного поля складнопідрядних речень в аспекті перекладу.

Вивчення й осмислення складнопідрядного речення (далі – СПР), як і будь-якого іншого речення, передбачає розгляд трьох його аспектів: структурного, семантичного й комунікативного.

Згідно функції (підмет, додаток, об'єктний комплемент або обставина), яку може виконувати підрядне речення, лінгвісти виокремлюють декілька головних категорій підрядних речень [9, с. 1047], а саме: іменні / Nominal, адвербіальні / Adverbial, реляційні / Relative та порівняльні / Comparative.

За Л. Вайсбергом, «синтаксичне поле» – це сукупність структурних моделей речення, об'єднаних спільністю семантичного завдання.

Ю. Караулов вказує на існування в реченні безперервного спектру переходу від семантики до синтаксису і від синтаксису до семантики» [3, с. 326]. В даному випадку доцільно говорити про явище синкретизму, яка є наслідком синхронної і діахронної перехідності. Під синкретичними СПР розуміємо складнопідрядні конструкції, в яких синтезуються два або кілька граматичних значень, одне з яких інваріантне (**ядро ФСП СПР**), категоріальне, а інші додаткові (**периферія ФСП СПР**).

Периферійні конструкції завжди синкретичні, тому що крім ознак, властивих даній мовній одиниці, вони мають ознаки інших мовних категорій. В основі ФСП СПР лежить широка понятійна категорія підрядності. Відповідно до теорії А.В. Бондарко, у поля «СПР», як і у інших полів, є ядро, периферія і перехідна зона: в ядрі зосереджено СПР обумовленості, на периферії функціонують позиційні конструкції, перехідними є структури зі значеннями простору, часу, порівняння, приєднання [Бондарко].

В ядрах полів **каузативності, кондиційності, мети, концесивності, результативності** знаходяться структури, у яких семантика каузативності виражена досить чітко. Напр.: (1) *She had only contempt for herself **because once she had felt contempt for Walter*** [6, с. 142]. На периферії розташовані синкретичні структури. Периферія ФСП СПР причини представлена конструкціями із синкретичними значеннями **причини** та **наслідку**: *Father Arnall became very quiet, more and more quiet as each boy tried to answer it and could not* [5, с. 55]. *The **cause** for becoming quiet was that each boy tried to answer it and could not; the **result** of becoming quiet was so **that** each boy tried to answer and could not.*

На периферії ФСП СПР із значенням умови знаходяться СПР із значенням **умови** та **причини**: [condition] *If he were not working they might go somewhere to dinner* [4, с. 78] або [cause] *As he were not working they might go somewhere to dinner.* Периферійними функціонально-семантичними різновидами СПР мети є конструкції із синкретичним значенням **мети** та **причини**. Напр.: [purpose]: *...they rolled him under and put a box under the tarp beside him, so **that the weight of the heavy canvas would not be upon him.*** [8, с. 67]. [cause] *...they rolled him under and put a box under the tarp beside him, **as far as the weight of the heavy canvas would not be upon him.***

На периферії ФСП СПР із значенням **допусту** функціонують структури із синкретичним значенням **наслідку**. Напр.: *But all pretended not to notice his preference, **although** Hortense titillated with her triumph* [4, с. 53]. *But all pretended not to notice his preference, **because** Hortense titillated with her triumph.* [result].

На периферії ФСП СПР із значенням **наслідку** концесивності розташовані структури із синкретичним значенням **наслідку** та **ступеня**. Напр.: *You have a pleasing view of a great red barn with a black roof, clump of old*

trees, and beyond them, as far as the eye could reach, brown fields [6, с. 48] або [result] ... *so that the eye could reach, brown fields.*

Застосування цих теорій дає змогу описати систему СПР комплексно як польову організацію, так само детально описати синкретичні периферійні структури.

Список використаних джерел:

1. Бондарко А.В. Теория функциональной грамматики: Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис / А.В. Бондарко. – М.: Эдиториал УРСС, 2003. – 352 с.
2. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка : [учебник] / Иванова И. П., Бурлакова В. В., Почепцов Г. Г. – М. : Высшая школа, 1981. – 285 с.
3. Караулов Ю.Н. Лингвистическое конструирование и тезаурус литературного языка [Текст] / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1981. – 366 с.
4. Dreiser Th. An American Tragedy / Th. Dreiser. – Moscow: Foreign Languages Publishing House, 1951. – Vol 1. – 606 p.
5. Joyce J. A Portrait of the Artist as a Young Man [E-Book] / James Joyce. – Project Gutenberg, 2009. – <http://www.gutenberg.org/>
6. Maugham W.S. The Painted Veil / W. S. Maugham. . – М.: International Relations, 1981. – 248 p.
7. Maugham W.S. The Razor's Edge / W. S. Maugham. – М.: Progress Publishers, 1989. – 220 p.
8. Steinbeck J. The grapes of Wrath. – London: Heinemann, 1976. – 400 p.
9. Qiurk R. A Comprehensive Grammar of the English Language / Qiurk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. – Longman Group Limited, 1985. – 1779 p.

Вороніна С.І.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ЛЕКСИЧНА АРХАІЗАЦІЯ МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖУ ТА ПРОБЛЕМА ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ ДЕТЕКТИВНИХ ІСТОРІЙ ПРО ШЕРЛОКА ХОЛМСА А. К. ДОЙЛА)

Мова будь-якого літературного твору поступово «старішає», багато слів виходять із загального вжитку. Природна архаїзація лексики не лише впливає на їх сприйняття, але й створює певні перекладацькі проблеми, зокрема адаптації тексту для сучасного читача.

Носії мови, які читають перевидання текстів своєї національної літератури минулих століть, із орфографічними та морфологічними адаптаціями згідно правил сучасної англійської мови, все одно відчують її архаїчність, так як у ній зберігаються слова, які мають застарілі значення або назви предметів, поняття, що вже вийшли із вжитку.

Ці слова, В. Н. Ярцева називає історизмами, які належать до застарілої лексики. Дослідниця визначає застарілу лексику, як слова, які вже не